

De sprookjesverteller van het nieuwe Berlijn

In 2000 ruilt de jonge Duitse regisseur Thomas Ostermeier zijn Baracke am Deutschen Theater voor de Schaubühne am Lehniner Platz. Is Ostermeier geniaal of gehypet? Peter Anthonissen geeft een antwoord.

Thomas Ostermeier en de erfenis van Meyerhold, Brecht en Reinhardt

Een triomf kan ik de eerste doortocht van de Duitse regisseur Thomas Ostermeier (31) in België moeilijk noemen. Nogal wat toeschouwers die eind januari *Disco Pigs* in het kader van het Euro-Theaterfestival in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg (kvs) of eind februari *Messer in Hennen* of *Shoppen und Ficken* in deSingel zagen, kwam ik nadien balend tegen. Een hype waaraan ik vlijtig had meegewerkt, had te grote verwachtingen gewekt. Wat dan? Thomas Ostermeier voorgoed klasseren of zijn nog jonge oeuvre opnieuw bekijken? Dit is een poging tot het laatste, zonder daarbij te veel te denken aan het oordeel van Duitse critici die Ostermeier reeds na het weinig uitzonderlijke *Messer in Hennen* tot 'geniaal regisseur' bombardeerden. De context waarin zulke commentaren ontstaan, is van op de zijlijn moeilijk te duiden, de hype die er het gevolg van is, niet van het ene naar het andere theaterland te transponeren.

De feiten dus even op een rijtje. Voor het belang dat hij aan de acteur hecht, verwijst Thomas Ostermeier naar zijn opleiding aan de Ernst-Busch-Schule, in België vooral bekend dank zij de in deSingel getoonde studentenproducties *Doctor Faustus Lights the Lights* (1992) en *Saints and Singing* (1998), die Robert Wilson er realiseerde. Van die eerste voorstelling woonde Ostermeier een aantal repetities bij. Hij werd er onmiddellijk geconfronteerd met een vormentaal die de zijne niet was. Zelf, zo zegt hij, stak hij op school veel meer op van de voormalige Brecht-actrice Gertrud-Elisabeth Zillmer en van Gennadi Bogdanov, die hem de biomechanica van Vsevolod Meyerhold bijbracht.

Michael Eberth, dramaturg van het Deutsches Theater in Berlijn, zag een schoolproject van Ostermeier en nodigde hem uit om met een aantal jonge acteurs in de in onbruik geraakte Baracke te komen werken, een 99 zitjes tellend bijgebouw van de historische Oost-Duitse schouwburg. Met zijn vaste dramaturg Jens Hillje zette Ostermeier de stap en wijzigde prompt de naam Baracke des Deutschen Theaters in Baracke am Deutschen Theater – kwestie van hun artistieke autonomie te beklemtonen. Op 3 december 1996 heropende de vernieuwde Baracke haar deuren, met niet alleen theater, maar ook muziek, beeldende kunst, performance, video en film. Op theatervlak had Ostermeier een dubbele ambitie. Eén: naar het voorbeeld van de toneelstudio's van Meyerhold aan het begin van de eeuw een spelmethode ontwikkelen die de plaats van het lichaam in de ruimte centraal stelt. Twee: kiezen voor hedendaagse dramaturgie om op die manier weer aansluiting te vinden bij wat zijn leeftijdgenoten boeit en bezig houdt.

Ostermeier liet er geen gras over groeien. In sneltreinvaart volgden zijn ensceneringen elkaar op: in 1997 *Fette Männer im Rock* van de Amerikaan Nicky Silver, *Messer in Hennen* van de Schot David Harrower, *Mann ist Mann* van Bertolt Brecht en *Suzuki* van Berlijner Alexej Schipenko; in 1998 *Shoppen und Ficken* van Londenaar Mark Ravenhill, *Unter der Gürtellinie* van de Amerikaan Richard Dresser en *Disco Pigs* van de Ier Enda Walsh in coproductie met het Deutsches Schauspielhaus in Hamburg. Lang bleek Ostermeier niet in de kleine Baracke te houden. Amper een jaar na zijn professioneel regiedebuut werd hij gevraagd om in 2000 artistiek leider te worden van de

Schaubühne am Lehniner Platz in Berlijn, het noodlijdende theater waarmee Peter Stein in de jaren zeventig furore maakte. Toen ik hem voor *De Morgen* hierover sprak, deed Ostermeier zijn 'strategie' uit de doeken: 'Ik heb er geen geheim van gemaakt en elk interview aangewend om te zeggen dat die plek mij zou interesseren. Maar tezelfdertijd zo subtiel dat de mensen daar konden denken dat het hun idee was mij te vragen.' Is hij dan zó geslepen en zelfzeker? Ja en nee, want hier is dezelfde man aan het woord die even later ootmoedig beken 'bij elke repetitie te twijfelen' of hij wel regisseur is.

Met de overstap van Ostermeier verdwijnt de Baracke van het Berlijnse toneel. Twee seizoenen lang was ze de 'place to be' van het Duitse theater, op 4 juli eerstkomend wordt ze gesloten met een laatste regie van Ostermeier, *Suzuki II* van Alexej Schipenko. Hijzelf zocht intussen ook reeds andere oorden op: in januari van dit jaar maakte hij zijn debuut in de grote zaal van het Deutsches Theater met Maurice Maeterlincks *Der blaue Vogel*; in april ging in het Deutsches Schauspielhaus in Hamburg zijn enscenering van *Feuergesicht* in première, een tekst van de 26-jarige Marius von Mayenburg, die straks huisauteur van de Schaubühne wordt.

Naast Ostermeiers productiviteit valt zijn versatiliteit op. De voorzichtige balans bijvoorbeeld tussen naturalisme en expressionisme waar hij in *Messer in Hennen* naar op zoek is, ligt mijlenver verwijderd van de gechargeerde slapstick in *Shoppen und Ficken*. 'Mijn esthetica ontwikkel ik steeds vanuit het stuk,' zei hij in *De Morgen* van 19 februari jongstleden. 'Elk auteur heeft zijn adem, zijn ritme, zijn tempo.'